

تحلیل فعالیت‌های بانکی در استان فارس،

یک بررسی مقایسه‌ای ۷۲ - ۱۳۶۳

جناب آقای دکتر محمد علی قطمیری و

جناب آقای غلامعلی شرزهای

اعضاء هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه شیراز

بسمه تعالی

مقدمه:

با تصویب قانون عملیات بانکی بدون ربا در سال ۱۳۶۲ و اجرای آن از آغاز سال ۱۳۶۳ نظام بانکی کشور دستخوش تحولات و تغییرات اساسی و ساختاری گردید. این تغییرات هم در بُعد مصارف و هم در بعد منابع بانکی صورت پذیرفت. به طور مشخص علاوه بر معرفی سپرده‌های جدید تحت عنوان سپرده‌های قرض‌الحسنه نحوه اعطای تسهیلات و وام‌های بانکی نیز تغییر نموده و به صورت‌های مختلف به وام‌گیرندگان ارائه گردید. اما مهمترین هدف نظام بانکداری جدید علاوه بر حذف ربا از سیستم بانکی، ایجاد شرائط مناسب برای مشارکت سپرده‌گذاران در نحوه اعطای تسهیلات بانکی و در نتیجه کاهش نقش بانکها به عنوان صرفاً یک واسطه مالی بوده است. با گذشت بیش از یک دهه از اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا بررسی عملکرد بانکها در چارچوب نظام جدید به منظور ارزیابی تاثیر این تغییرات و تحولات ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا این مقاله عملیات بانکی در استان فارس را در دوره ۷۲ - ۱۳۶۳ با استفاده از آمارهای موجود مورد بررسی قرار می‌دهد. بدین منظور ابتدا معیارهای مناسب جهت تحلیل عملکرد بانکها از نظر منابع و مصارف ارائه و سپس نحوه فعالیت بانکها با استفاده از معیارهای مزبور به طور مقایسه‌ای در دوره فوق مورد بررسی و تجزیه و تحلیل

قرار خواهد گرفت.

معیارهای ارزیابی فعالیت‌های بانکی از بُعد اقتصادی:

در این بررسی از معیارهای مختلفی با توجه به آمارهای موجود در دوره ۷۲ - ۱۳۶۳ به منظور ارزیابی فعالیت‌های بانکی در استان فارس استفاده شده است که در اینجا به ارائه آنها می‌پردازیم.

الف: در ارتباط با منابع

- ۱ - نسبت کل سپرده‌ها در هر بانک به کل سپرده‌ها در سطح استان فارس: این نسبت در واقع منعکس‌کننده نقش نسبی هر بانک در جذب سپرده‌ها در سطح استان می‌باشد.
- ۲ - نسبت مبلغ سپرده به تعداد شعب هر بانک: انتظار می‌رود که هرچه این نسبت برای یک بانک کوچکتر باشد هزینه‌های عملیاتی آن بانک برای هر حساب بیشتر باشد. به طور کلی کاهش این نسبت می‌تواند به مفهوم گسترش بیش از حد مطلوب تعداد شعب آن بانک تلقی گردد.
- ۳ - نسبت مبلغ هر سپرده به تعداد حسابهای هر سپرده: انتظار می‌رود که هرچه این نسبت برای یک بانک مشخص بزرگتر و هرچه مقدار واریانس آن در طول دوره کمتر باشد هزینه‌های عملیاتی آن بانک برای آن حساب کمتر و قابلیت برنامه‌ریزی بانک برای استفاده کارآتر از سپرده‌ها بیشتر باشد.
- ۴ - نسبت سپرده‌های قرض‌الحسنه به کل سپرده‌ها و نسبت سپرده‌های بلندمدت به کل سپرده‌ها: تغییرات این نسبت می‌تواند در واقع منعکس‌کننده درجه موفقیت سیاست‌های جذب سپرده‌های قرض‌الحسنه در مقایسه با سپرده‌های بلندمدت در هر دوره باشد.
- ۵ - نسبت سپرده‌های بلندمدت به کوتاه‌مدت و نسبت سپرده‌های بلندمدت به کل سپرده‌ها: بالاتر بودن این نسبت منعکس‌کننده این جنبه از عملکرد بانکها می‌باشد که سطح نقدینگی مورد نیاز به منظور پاسخگویی به تقاضای سپرده‌گذاران برای پول نقد در هر زمان کمتر و در نتیجه میزان سودآوری بانک بیشتر خواهد بود.

ب: در ارتباط با مصارف

- ۱ - نسبت میزان کل وام‌های پرداختی به تعداد وام‌های پرداختی توسط هر بانک: افزایش یا بزرگتر بودن این نسبت دلالت بر چند جنبه از نحوه عملکرد بانکها به شرح زیر خواهد داشت. اول: با بالاتر رفتن این نسبت انتظار می‌رود که هزینه‌های اجرائی بانک به منظور اعطای هر وام کاهش و در نتیجه سودآوری بانک افزایش یابد.
- دوم: با توجه به پرهیز مدیریت بانکها از پذیرش ریسک، افزایش این نسبت می‌تواند بیانگر کاهش

توجه مدیریت بانکها به این خصیصه (پرهیز از ریسک) باشد. چرا که پرهیز از ریسک مستلزم عدم تمرکز استفاده از منابع بانک در چند فعالیت محدود می‌باشد.

سوم: بالاتر رفتن این نسبت به مفهوم عدم توجه یا علاقه بانکها به پرداخت وام به فعالیت‌هایی است که از نظر مقیاس کوچک هستند.

۲ - نسبت مبلغ وام‌های قرض‌الحسنه به مبلغ کل وام‌های پرداختی توسط هر بانک در سال: با توجه به تاکید شریعت اسلام بر پرداخت وام قرض‌الحسنه روند این نسبت می‌تواند نشان دهنده میزان یا درجه توجه بانکها به این ویژگی اسلامی باشد.

۳ - نسبت کل وام پرداختی به کل سپرده‌ها در هر بانک: اصولاً بانکها در مفهوم کلاسیک نقش یک واسطه مالی را در اقتصاد یک کشور ایفا می‌نمایند. بدین معنی که بخش عمده‌ای از سپرده‌ها به صورت وام توسط سیستم بانکی در اختیار متقاضیان قرار داده می‌شود. البته بدیهی است که منابع و مصارف هر بانک صرفاً محدود به سپرده‌ها و وام‌های پرداختی نمی‌گردد. اما به علت عدم دسترسی به سایر اطلاعات (سرمایه‌گذاری مستقیم و میزان وام‌های دریافتی) می‌توان از نسبت فوق به عنوان یک شاخص تقریبی به منظور بررسی نقش بانک استفاده کرد. می‌توان گفت که کوچکتر شدن این نسبت به معنی دور شدن نحوه عملکرد بانک از مفهوم کلاسیک آن می‌باشد.

تحلیل عملکرد بانکهای استان فارس از بُعد منابع:

در این قسمت با توجه به معیارهای ارائه شده در قسمت قبل به مقایسه و تحلیل عملکرد بانکهای استان فارس از بُعد منابع می‌پردازیم:

۱ - مقایسه سهم سپرده‌ها: از نظر مقایسه سهم سپرده‌های بانکی استان (صادرات) و ملی در دوره مورد نظر به ترتیب بیش از نیمی از سپرده‌های بانکی را در استان فارس به خود اختصاص داده‌اند. بانکهای ملت، سپه، تجارت، مسکن، کشاورزی و رفاه به ترتیب از نظر جذب سپرده‌ها در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. قابل توجه است که گرچه سهم نسبی برخی از بانکها در طول دوره تا اندازه‌ای تغییر نموده اما مرتبه‌های بانکها از این نظر ثابت مانده است. به علاوه سهم بانکهای رفاه، مسکن و کشاورزی از نظر جذب سپرده‌ها در طول دوره کمتر از یک درصد کل سپرده‌ها می‌باشد. به علاوه مجموع سهم بانکهای ملت، سپه و تجارت که در سال ۱۳۶۳ برابر با سهم بانک ملی در جذب سپرده‌ها بوده است (۲۶ درصد) در سال ۱۳۷۲ به ۴۰ درصد کل سپرده‌ها رسیده است. تصویر کلی سهم سپرده‌ها در بانکهای استان فارس بیانگر این واقعیت است که بانکهای ملی و استان (صادرات) عمده فعالیت‌های مربوط به جذب سپرده را به خود اختصاص داده و توانایی خود را بدین منظور در دوره مورد نظر حفظ نموده‌اند. قابل ذکر است که رتبه بانکها از نظر جذب انواع سپرده‌ها با رتبه آنها در

جذب کل سپرده‌ها هماهنگ است. از موارد استثناء می‌توان به عملکرد بانکهای ملی و ملت اشاره نمود. سهم بانک ملی در جذب حسابهای بلندمدت در دوره مورد نظر رتبه اول را دارا می‌باشد و سهم بانک ملت در جذب سپرده‌های جاری از سال ۱۳۷۰ از بانک ملی پیشی گرفته و در مرتبه دوم بعد از بانک استان قرار گرفته است. جدول شماره ۱ و نمودار شماره ۱ وضعیت نسبی بانکهای استان فارس را از نظر جذب سپرده‌ها نشان می‌دهند. همچنین نمودارهای شماره ۲ و ۳ و ۴ و ۵ سهم هر یک از بانکها را در انواع سپرده‌ها نشان می‌دهند.

۲- متوسط میزان سپرده برای هر شعبه: از نظر مبلغ سپرده به تعداد شعب بانکی یا متوسط میزان سپرده در هر شعبه، وضعیت کلی بانکهای استان فارس گویای این واقعیت است که این نسبت در طول دوره مورد نظر تقریباً برای کلیه بانکها رو به افزایش بوده است. در این مورد ذکر چند نکته ضروری است، اول اینکه نسبت میزان سپرده در هر شعبه بانکی رو به افزایش بوده است اما رتبه بانکها از این نظر با رتبه بانکها از نظر سهم سپرده‌ها یکسان نیست. بخصوص موقعیت بانک استان (صادرات) از این نظر حائز اهمیت است. این بانک تنها در مورد سپرده‌های کوتاه‌مدت توانسته است برتری خود را با توجه به این معیار در بین بانکهای استان فارس حفظ نماید. اما در مجموع این بانک در سال ۱۳۷۲ در رتبه سوم قرار دارد. دوم آنکه گرچه این نسبت تقریباً برای کلیه بانکها رو به افزایش بوده، اما شدت این افزایش برای کلیه بانکها و کلیه حسابها یکسان نمی‌باشد. در حالیکه این نسبت برای بانکهای ملی، سپه، تجارت، استان و ملت برای سپرده‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت به طو قابل ملاحظه‌ای افزایش یافته است همین نسبت برای حسابهای پس‌انداز قرض‌الحسنه و جاری تغییر قابل ملاحظه‌ای را نشان نمی‌دهد. این تحولات می‌تواند بیانگر این واقعیت باشد که کارآئی گسترش شعب بانکی در بانکهای مختلف در طول دوره مورد نظر یکسان نبوده است. در مجموع برای کل سپرده‌ها می‌تواند گفت که کارآترین بانک از نظر گسترش شعب بانک سپه و بانکهای ملی، ملت، استان، رفاه، تجارت و کشاورزی، در سال ۱۳۷۲، در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. نمودارهای شماره ۶ تا ۱۰ وضعیت بانکهای استان فارس را از این نظر نشان می‌دهند.

۳- متوسط مبلغ انواع سپرده‌ها یا نسبت مبلغ انواع سپرده‌ها به تعداد حسابها: همانطور که قبلاً مطرح گردید بزرگتر بودن این نسبت می‌تواند به مفهوم کمتر بودن هزینه‌های عملیاتی بانکی تلقی گردد. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد که این نسبت برای انواع سپرده‌ها در بانکهای مختلف متفاوت بوده (نمودارهای شماره ۱۱ تا ۱۴) و روند خاصی را نشان نمی‌دهند. در مورد حسابهای قرض‌الحسنه، چنانچه در نمودارهای شماره ۱۱ و ۱۲ مشهود است، می‌توان گفت که این نسبت گرچه در ابتدای دوره (۱۳۶۳) برای بانکهای مختلف بسیار متفاوت است، در انتهای دوره تفاوت این نسبت برای بانکهای مختلف به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است.

این روند می‌تواند بیانگر این واقعیت باشد که علیرغم تفاوت نحوه تبلیغات بانکها برای جذب سپرده‌های قرض‌الحسنه، این حساب از نظر سپرده‌گذاران همانند یک کالای همگن در بازار رقابتی عمل نموده است.

۴- نسبت سپرده‌های قرض‌الحسنه به کل سپرده‌ها: وضعیت بانکهای استان فارس نشان دهنده این امر است که نسبت سپرده‌های قرض‌الحسنه به کل سپرده‌ها در دوره مورد بررسی از یک روند نزولی پیروی می‌نماید. لازم به ذکر است که این روند برای بانک کشاورزی از سال ۱۳۶۷ و برای بانکهای رفاه از سال ۱۳۶۹ و بانک مسکن از سال ۱۳۷۰ صعودی بوده اما این روند برای هر سه بانک مذکور از سال ۱۳۷۱ نزولی بوده است. هرچند این نسبت در سالهای ۱۳۶۳ و ۱۳۶۴ برای برخی از بانکها قابل ملاحظه بوده (۷۰ درصد برای بانک مسکن و ۴۸ درصد برای بانک ملت)، در سال ۱۳۷۲ برای بانکهای سپه، تجارت، ملت، استان و ملی کمتر از ۱۰ درصد و برای بانکهای مسکن و رفاه کمتر از ۲۰ درصد و برای بانک کشاورزی در حدود ۳۰ درصد بوده است. نمودار شماره ۱۵ نسبت فوق را در دوره مورد نظر برای بانکهای مختلف نشان می‌دهند.

۵- نسبت سپرده‌های بلندمدت به کوتاه‌مدت: همانطور که قبلاً اشاره گردید از این نسبت می‌توان به عنوان شاخصی برای تشخیص سودآوری عملیات بانکی استفاده نمود. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد در حالیکه این نسبت در ابتدای دوره حداقل ۵ درصد برای بانک استان (صادرات) و حداکثر ۵۶ درصد برای بانک مسکن بوده است در انتهای دوره حداقل ۲۰ درصد برای بانک مسکن و حداکثر ۱۰۷ درصد برای بانک ملی بوده است. اما متوسط این نسبت در طول دوره برای بانک ملی بیشترین و برای بانک استان کمترین می‌باشد. همچنین میزان واریانس این نسبت نشان می‌دهد که کمترین واریانس در طول دوره برای بانک کشاورزی و بیشترین واریانس در طول دوره برای بانک سپه بوده است. طبیعی است که هر قدر واریانس این نسبت کوچکتر باشد توانائی برای کاهش میزان نقدینگی مورد نیاز بیشتر و در نتیجه سودآوری بانک بیشتر خواهد بود.

در مجموع با توجه به افزایشی بودن این نسبت در طول دوره می‌توان گفت که درجه سودآوری بانکهای استان فارس، با یک هزینه مشخص، افزایشی بوده است. نمودار شماره ۱۶ و جدول شماره ۲ گویای این وضعیت در بانکهای استان فارس می‌باشد.

چنانچه به صورت مقطعی به عملکرد بانکها از این نقطه نظر نگاه کنیم می‌توان گفت که عملکرد بانکهای تخصصی در مقایسه با سایر بانکها پائین تر از میانگین اما برای بانکهای تجاری این نسبت (به جز بانک استان) بالاتر از میانگین بوده است. قابل ذکر است که برای انجام این مقایسه ابتدا نسبت سپرده‌های بلندمدت به کوتاه‌مدت به صورت «استاندارد نرمال» تبدیل و سپس مورد استفاده قرار گرفته‌اند. نمودار شماره ۱۷ وضعیت بانکها را از این نقطه نظر در سه مقطع ۱۳۶۴، ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ نشان می‌دهد.

تحلیل عملکرد بانکهای استان فارس از بُعد مصارف:

۱- نسبت میزان کل وام به تعداد وام‌های پرداختی: با توجه به نکاتی که در رابطه با این نسبت در قسمت دوم مطرح گردید نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد که اولاً این نسبت در طول مورد مطالعه افزایشی بوده است اما میزان آن برای بانکهای مختلف متفاوت بوده است. برای مثال گرچه بانک استان بیشترین مقدار وام را پرداخت نموده است (نمودار شماره ۱۸)، اما با توجه به این معیار در سال ۱۳۷۲ در مرتبه چهارم قرار می‌گیرد. بدین ترتیب می‌توان گفت که نحوه اعمال مدیریت بانکها از بُعد مصارف به گونه‌ای بوده که سودآوری آنها را افزایش داده، اما کلیه بانکها از این نظر لزوماً به یک میزان و شدت عمل ننموده‌اند. به علاوه افزایش نسبت وام به تعداد وام در بانکهای استان می‌تواند بیانگر این واقعیت باشد که بتدریج بانکها به سمت ارائه تسهیلات به واحدهائی که از نظر مقیاس بزرگتر هستند گرایش پیدا نموده‌اند.

از نظر مقطعی وام‌های پرداختی توسط بانکهای استان و ملی بیشتر از حد میانگین بوده است. وضعیت بانکهای استان در سه مقطع ۱۳۶۴، ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ از این نظر در نمودار شماره ۱۹ آمده است.

۲- نسبت وام‌های قرض‌الحسنه به کل وام پرداختی: در مجموع نتایج این بررسی نشان می‌دهد که نسبت وام‌های قرض‌الحسنه به کل وام پرداختی در کلیه بانکهای استان فارس در طول دوره روند نزولی داشته است. جدول شماره ۳ مقدار این نسبت در ابتدا و انتهای دوره مورد مطالعه و همچنین میانگین و انحراف معیار را برای این نسبت نشان می‌دهد. گرچه این نسبت در ابتدای دوره برای کلیه بانکها یکسان نیست اما در انتهای دوره کلیه بانکها سهم کوچکی از وام‌های خود را به صورت قرض‌الحسنه در اختیار متقاضیان قرار داده‌اند (حداکثر ۶ درصد مربوط به بانک ملی). میانگین نسبت وام‌های قرض‌الحسنه اعطائی در طول دوره به استثنای بانک کشاورزی که ۲۵ درصد می‌باشد برای سایر بانکها حداکثر ۱۰ درصد و حداقل نیم درصد بوده است.

۳- نسبت کل وام به کل سپرده: همانطور که قبلاً اشاره گردید چگونگی تغییرات این نسبت به طور تقریبی می‌تواند گویای نقش بانک در اقتصاد یک کشور باشد. افزایش این نسبت به مفهوم افزایش عملکرد بانک به عنوان یک واسطه مالی می‌باشد. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهد که این نسبت به کلیه بانکها به جز بانک کشاورزی دارای یک روند افزایشی بوده است. جدول شماره ۴ این نسبت را برای ابتدا و انتهای دوره نشان می‌دهد. بدین ترتیب بر اساس این معیار می‌توان گفت که نقش بانکهای استان فارس به عنوان یک واسطه مالی در مفهوم کلاسیک آن رو به افزایش بوده است. اما این نتیجه‌گیری را با توجه به نحوه اعطای تسهیلات در چهارچوب عقود اسلامی، باید با احتیاط تلقی نمود. چراکه التزام عملی بانکها به رعایت دقیق قوانین مربوط به عقود اسلامی اصولاً نقش آنها را به عنوان یک واسطه مالی منتفی می‌سازد. در اینصورت افزایش نسبت فوق در طول دوره مورد نظر می‌تواند صرفاً به مفهوم علاقه کمتر بانکها به انجام سرمایه‌گذاری‌های مستقیم با استفاده از سپرده‌های بانکی تلقی نمود.

جدول شماره ۳
سهم وام‌های قرض‌الحسنه پرداختی بانکها به کل وام پرداختی
در بانکهای استان فارس

بانک	سال ۶۳	سال ۷۲	متوسط دوره	**S.D.
استان	۲۰ درصد	۴ درصد	۱۰/۴ درصد	۰/۰۶
تجارت	۵ درصد	۳ درصد	۲/۷ درصد	۰/۰۰۹
رفاه	۰/۴ درصد	۰/۴ درصد	۳/۳ درصد	۰/۰۵
سپه	۲ درصد	۲ درصد	۳/۵ درصد	۰/۰۲
کشاورزی	۵۴ درصد	*۱ درصد	۲/۵ درصد	۰/۲۶
مسکن	۰/۵ درصد	۴ درصد	۰/۵ درصد	۰/۰۰۴
ملت	۵ درصد	۲ درصد	۳/۸ درصد	۰/۰۰۸
ملی	۱۷ درصد	۶ درصد	۸/۹ درصد	۰/۰۵۵

*(۱۳۷۱)

** انحراف معیار

جدول شماره ۴
نسبت کل وام‌های پرداختی به کل سپرده
در بانکهای استان فارس

بانک	سال ۶۳	سال ۷۲	متوسط دوره ۶۳-۷۲	انحراف معیار دوره ۶۳-۷۲
استان	۱۳ درصد	۵۷ درصد	۴۱ درصد	۰/۱۴ درصد
تجارت	۴ درصد	۱۹ درصد	۱۷ درصد	۰/۰۷ درصد
رفاه	۶ درصد	۱۰۲ درصد	۹۲ درصد	۰/۴۲ درصد
سپه	۲۰ درصد	۳۴ درصد	۲۴ درصد	۰/۰۷ درصد
کشاورزی	۴۵۳ درصد	۲۰۵ درصد	۷۱۱ درصد	۱۱ درصد
مسکن	۲۵ درصد	۳۶ درصد	۷۷ درصد	۰/۴۹ درصد
ملت	۶ درصد	۲۱ درصد	۳۲ درصد	۰/۳۲ درصد
ملی	۱۴ درصد	۳۵ درصد	۲۴ درصد	۰/۰۶ درصد

خلاصه و جمع‌بندی:

در این مقاله عملکرد بانکهای استان فارس در دوره ۷۲ - ۱۳۶۳ که دربرگیرنده تحولات ناشی از تصویب قانون عملیات بانکی بدون ربا می‌باشد، با استفاده از معیارهای مناسب و از ابعاد منابع و مصارف مورد مطالعه قرار گرفته است. معیارهایی که بدین منظور در این بررسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند عبارتند از:

در بُعد منابع:

- ۱- نسبت کل سپرده‌ها در هر بانک به کل سپرده‌ها در سطح استان فارس
- ۲- نسبت مبلغ سپرده به تعداد شعب هر بانک
- ۳- نسبت مبلغ سپرده‌ها به تعداد حسابهای هر نوع سپرده
- ۴- نسبت سپرده‌های قرض‌الحسنه به کل سپرده‌ها
- ۵- نسبت سپرده‌های بلندمدت به کوتاه‌مدت

و در بُعد مصارف:

- ۱- نسبت میزان کل وامهای پرداختی به تعداد وام
- ۲- نسبت مبلغ وامهای قرض‌الحسنه به مبلغ وامهای پرداختی
- ۳- نسبت کل وام پرداختی به کل سپرده‌ها

نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌دهند که:

۱- بانکهای استان (صادرات) و ملی نقش «مسلط» را از نظر جذب سپرده‌ها بین بانکهای استان فارس دارا می‌باشند به طوری‌که این دو بانک مجموعاً بیش از نیمی از سپرده را در طول دوره به خود اختصاص داده‌اند. این در حالیست که سهم بانکهای رفاه، مسکن و کشاورزی از این نظر کمتر از یک درصد کل سپرده‌ها می‌باشد.

۲- میزان سپرده در هر شعبه در دوره مورد مطالعه برای کلیه بانکها رو به افزایش بوده است. این افزایش می‌تواند بیانگر این واقعیت باشد که نحوه گسترش شعب بانکی در این دوره کارآ بوده اما این کارآئی برای بانکهای مختلف یکسان نبوده است.

۳- نسبت مبلغ انواع سپرده‌ها به تعداد حسابها در دوره مورد بررسی روند خاصی را نشان نمی‌دهد. اما در ارتباط با حسابهای قرض‌الحسنه گرچه این نسبت برای بانکهای مختلف در ابتدای اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا بعضاً قابل ملاحظه بوده، در سال ۱۳۷۲ این نسبت برای بانکهای

مختلف به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافته است. این نکته می‌تواند بیانگر این واقعیت باشد که علیرغم متفاوت بودن نوع جوائز حسابهای قرض‌الحسنه، این حسابها از نظر سپرده‌گذاران در بانکهای مختلف نهایتاً تفاوت چشمگیری نداشته است.

۴ - نسبت سپرده‌های قرض‌الحسنه به کل سپرده‌ها در طول دوره مورد بررسی نزولی و برای بانکهای سپه، تجارت، ملت، استان و ملی کمتر از ۱۰ درصد بوده است. با توجه به روند سپرده‌های بلندمدت و کوتاهمدت و تغییرات سهم آنها در کل سپرده‌ها می‌توان استنباط نمود که سیاستهای جذب سپرده‌های قرض‌الحسنه در دوره مورد نظر چندان موفقیت‌آمیز نبوده است.

۵ - نسبت سپرده‌های بلندمدت و کوتاهمدت در دوره مورد بررسی در بانکهای استان فارس رو به افزایش بوده است. اما واریانس آن برای بانکهای مختلف متفاوت بوده است. این نتایج حاکی از آنست که درجه سودآوری بانکها در دوره مورد نظر رو به افزایش بوده اما این درجه برای بانکهای مختلف یکسان نبوده است.

۶ - از بُعد مصارف نتایج این بررسی نشان می‌دهد که اولاً، نحوه اعمال مدیریت بانکها به گونه‌ای بوده است که سودآوری آنها را افزایش دهد اما با توجه به این نسبت میزان کل وام به تعداد وام پرداختی کلیه بانکها از این نظر لزوماً یکسان عمل ننموده‌اند، ثانیاً کلیه بانکهای استان فارس در انتهای دوره مورد بحث تنها درصد کوچکی از منابع خود را به صورت وام قرض‌الحسنه در اختیار متقاضیان قرار داده‌اند و ثالثاً نسبت کل وام به کل سپرده در این دوره رو به افزایش بوده و در نتیجه عملکرد بانکها به عنوان یک واسطه مالی در مفهوم کلاسیک آن رو به افزایش بوده است. اما با توجه به نحوه اعطای تسهیلات در چهارچوب عقود اسلامی نقش بانکها به عنوان واسطه مالی منتفی بوده و افزایش این نسبت باید به مفهوم علاقه کمتر بانکها به انجام سرمایه‌گذاریهای مستقیم تلقی گردد.

منابع:

- ۱ - آمارنامه‌های استان فارس ۱۳۷۲ - ۱۳۶۳، انتشارات سازمان برنامه و بودجه استان فارس.
2. Thomas Mayer et.al., Money Banking and the Economy 5th edition W.W.Norton, 1993.
3. Dudley G.Luckett, Money and Banking, McGraw - Hill, 1983.
4. R.L.Miller and R.W.Pulsinelli, Modern Money and Banking, McGraw - Hill, 1985.

جدول شماره ۱

نسبت کل سیردهما در هر بانک به کل سیردهما در کلیه بانکهای استان فارس

OBS	استان														
	تجارت	رژاه	سیه	کتابروزی	مسکن	ملات	ملی	استان	تجارت	رژاه	سیه	کتابروزی	مسکن	ملات	ملی
	TDPRDROST	TDPRTEBJ	TDPRREF	TDPRSEP	TDPRKES	TDPRMAS	TDPRMLT	TDPRMEL							
1363	0.370533	0.080414	0.035870	0.068611	0.009348	0.063054	0.108301	0.263870							
1364	0.391777	0.066535	0.006358	0.078146	0.011268	0.037356	0.108785	0.299775							
1365	0.400018	0.074134	0.005914	0.111376	0.007613	0.027056	0.123985	0.249904							
1366	0.409794	0.088943	0.004884	0.095425	0.010929	0.022705	0.127844	0.239475							
1367	0.399746	0.087764	0.005892	0.102482	0.008604	0.018179	0.131625	0.245708							
1368	0.371896	0.092089	0.006170	0.106501	0.007608	0.018760	0.155022	0.241954							
1369	0.396113	0.114546	0.007091	0.125061	0.007389	0.020665	0.039456	0.289681							
1370	0.335923	0.108661	0.007524	0.117300	0.010134	0.014215	0.151717	0.254526							
1371	0.330720	0.110585	0.013418	0.123558	0.012526	0.023508	0.146838	0.248847							
1372	0.308045	0.120569	0.009830	0.127912	0.016478	0.022128	0.148636	0.246402							

میانگین درصد

37

9

1

11

1

37

12

26

انحراف معیار

.04

.09

.0

.02

0

.01

.03

.02

جدول شماره ۲

نسبت مبلغ سیردهمای بلندمدت به سیردهمای کوتاه مدت در بانکهای استان فارس

OBS	استان														
	رژاه	تجارت	سیه	کتابروزی	مسکن	ملات	ملی	استان	تجارت	رژاه	سیه	کتابروزی	مسکن	ملات	ملی
	LTTSTOSTR	LTTSTTEER	LTTSTRER	LTTSTSEER	LTTSTKEER	LTTSTMASR	LTTSTMLTR	LTTSTBELR							
1363	0.048222	0.310593	0.114517	0.125699	0.100304	0.563396	0.226502	0.380182							
1364	0.118798	0.255636	0.894737	0.178148	0.400000	0.424782	0.299193	0.395951							
1365	0.134632	0.269349	0.531300	0.548180	0.337184	0.294282	0.308342	0.396701							
1366	0.186655	0.586261	0.567297	0.353072	0.316381	0.340858	0.314976	0.454399							
1367	0.229990	0.470024	0.483691	0.430068	0.324528	0.341838	0.390440	0.503680							
1368	0.256804	0.362665	0.472991	0.512866	0.301809	0.301809	0.490258	0.595160							
1369	0.335300	0.588462	0.489665	0.711605	0.366355	0.296109	0.376741	0.798645							
1370	0.482463	0.758543	0.526414	0.759716	0.410275	0.462309	0.818160	0.979400							
1371	0.594565	0.844172	0.139710	1.004892	0.527516	0.156729	0.887799	1.081765							
1372	0.638940	1.025444	0.608727	1.056633	0.369942	0.198098	0.913739	1.068546							

متوسط درصد

30

55

48

57

34

34

50

67

انحراف معیار

.21

.26

.22

.32

.11

.12

.27

.29

جدول شماره ۳

سهم وامهای قرض الحسنه پرداختی بانکها به کل وام پرداختی
در بانکهای استان فارس

** S.D.	متوسط دوره	سال ۷۲	سال ۶۳	بانک
۰/۰۶	۱۰/۴ درصد	۴ درصد	۲۰ درصد	استان
۰/۰۰۹	" ۲/۷	" ۳	" ۵	تجارت
۰/۰۵	" ۳/۳	" ۰/۴	" ۰/۴	رفاه
۰/۰۲	" ۳/۵	" ۲	" ۲	سپه
۰/۲۶	" ۲/۵	" * ۱	" ۵۴	کشاورزی
۰/۰۰۴	" ۰/۵	" ۴	" ۰/۵	مسکن
۰/۰۰۸	" ۳/۸	" ۲	" ۵	ملت
۰/۰۵۵	" ۸/۹	" ۶	" ۱۷	ملی

* (۱۳۷۱)
** انحراف معیار

جدول شماره ۴

نسبت کل وام‌های پرداختی به کل سپرده

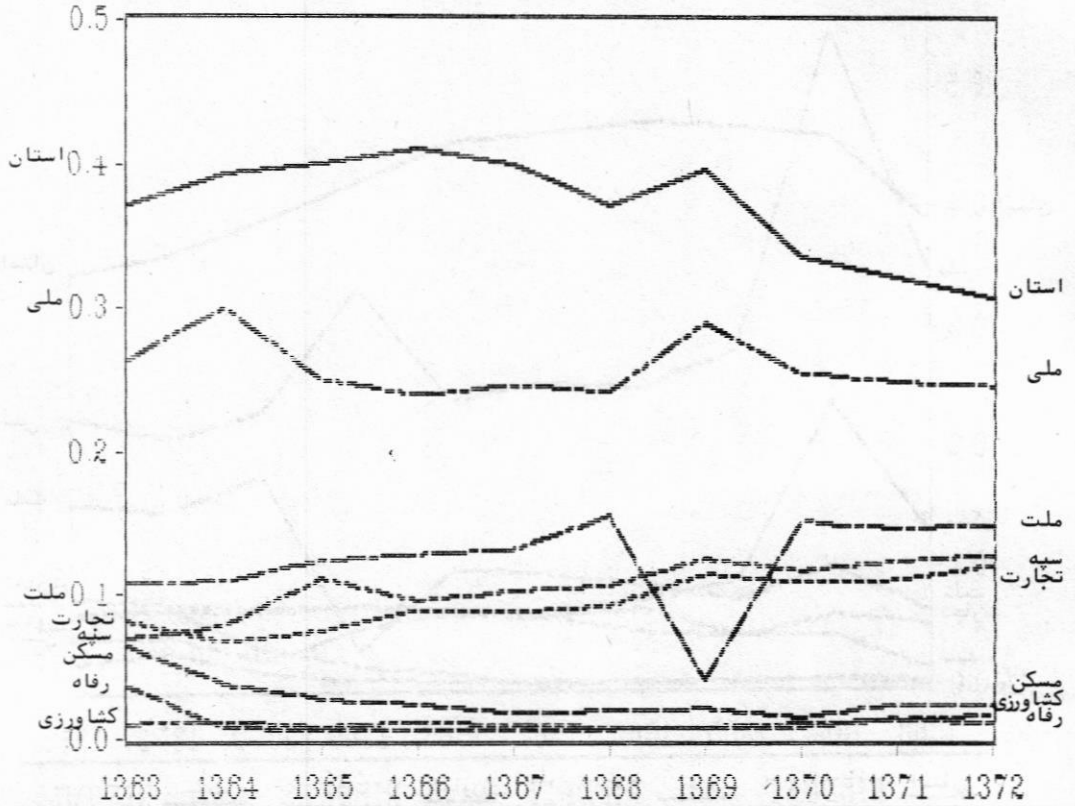
در بانکهای استان فارس

بانک	سال ۶۳	سال ۷۲	متوسط دوره ۶۳-۷۲	انحراف معیار دوره ۶۳-۷۲
استان	۱۳ درصد	۵۷ درصد	۴۱ درصد	۰/۱۴ درصد
تجارت	" ۴	" ۱۹	" ۱۷	" ۰/۰۷
رفاه	" ۶	" ۱۰۲	" ۹۲	" ۰/۴۲
سپه	" ۲۰	" ۳۴	" ۲۴	" ۰/۰۷
کشاورزی	" ۴۵۳	" ۲۰۵	" ۷۱۱	" ۱۱
مسکن	" ۲۵	" ۳۶	" ۷۷	" ۰/۴۹
ملت	" ۶	" ۲۱	" ۳۲	" ۰/۳۲
ملی	" ۱۴	" ۳۵	" ۲۴	" ۰/۰۶

نمودار شماره ۱

نسبت کل سپرده‌ها در هر بانک به کل سپرده‌ها

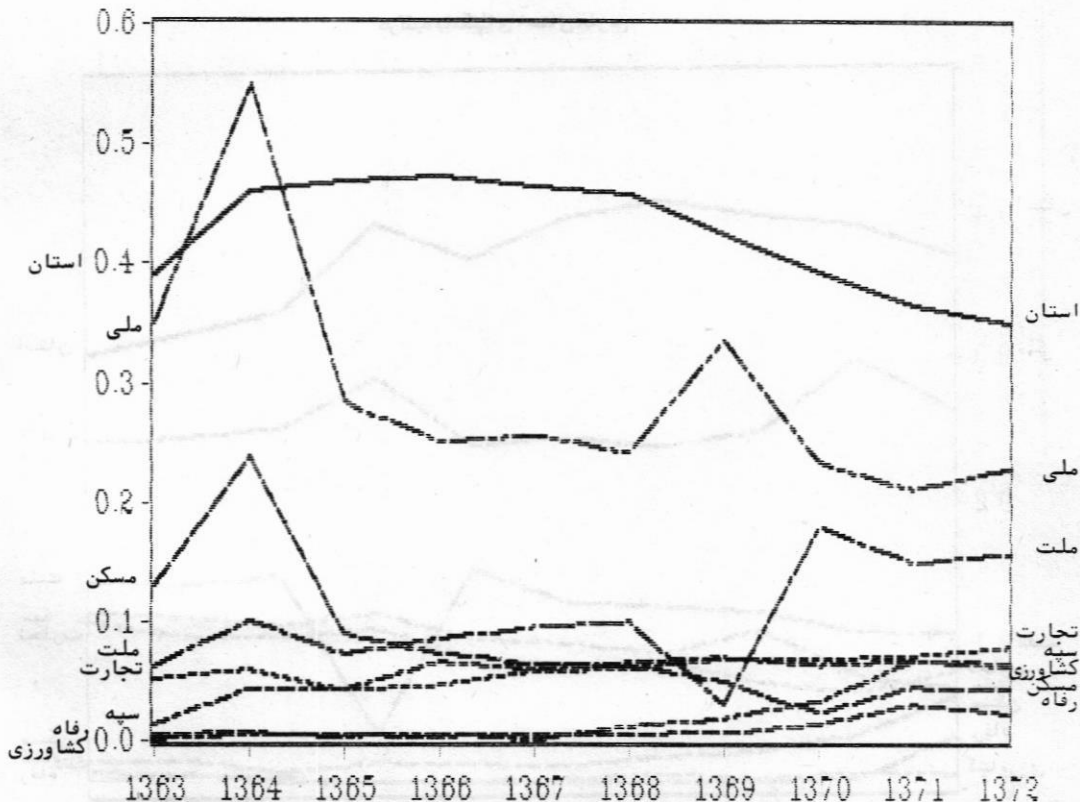
در کلیه بانکهای استان فارس

استان	TDTDROST	رفاه	TDTDRREF	کشاورزی	TDTDRKES	ملت	TDTDRMLT
تجارت	TDTDRTEJ	سپه	TDTDRSEP	مسکن	TDTDRMAS	ملی	TDTDRMEL

نمودار شماره ۲

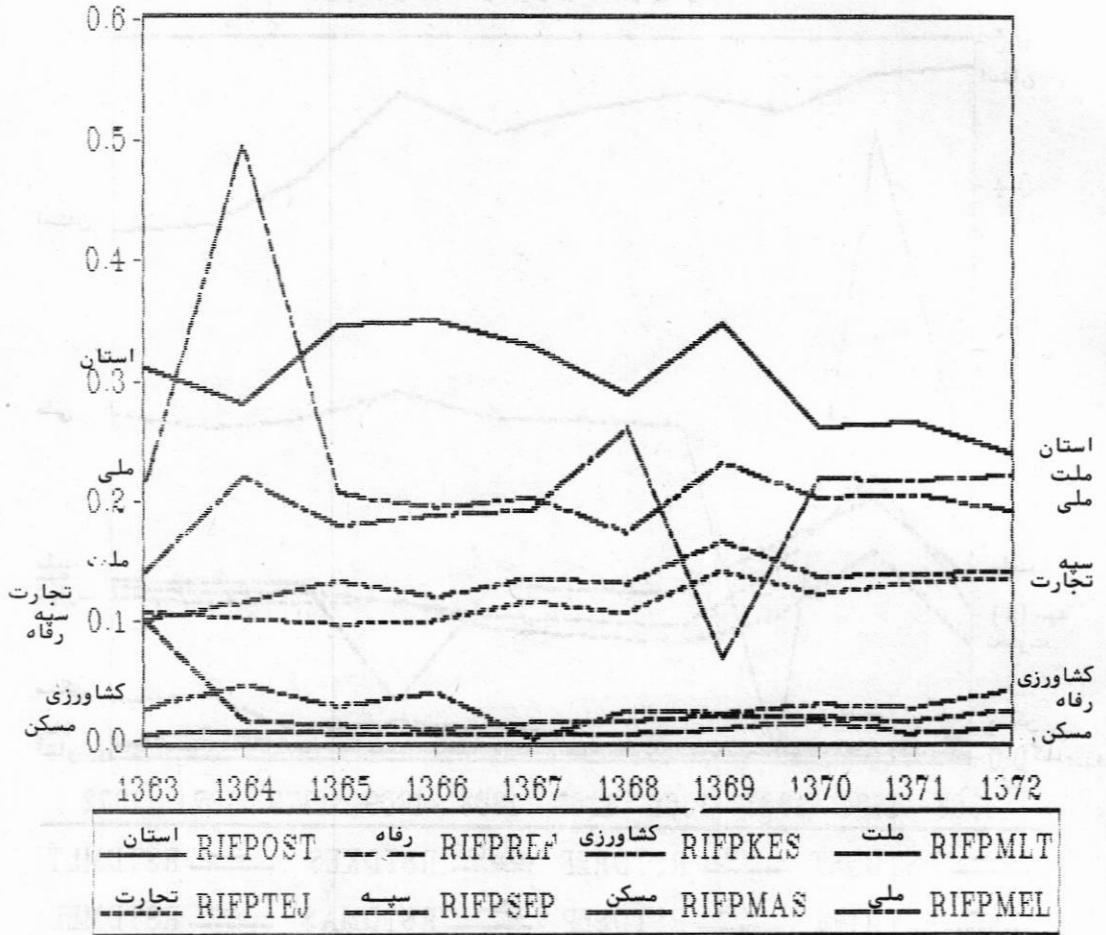
سهم بانکهای استان فارس در حسابهای پس انداز قرض الحسنه

استان	RIFDOST	رفاه	RIFDREF	کشاورزی	RIFDKES	ملت	RIFDMLT
تجارت	RIFDTEJ	سپه	RIFDSEP	مسکن	RIFDMAS	ملی	RIFDMEL

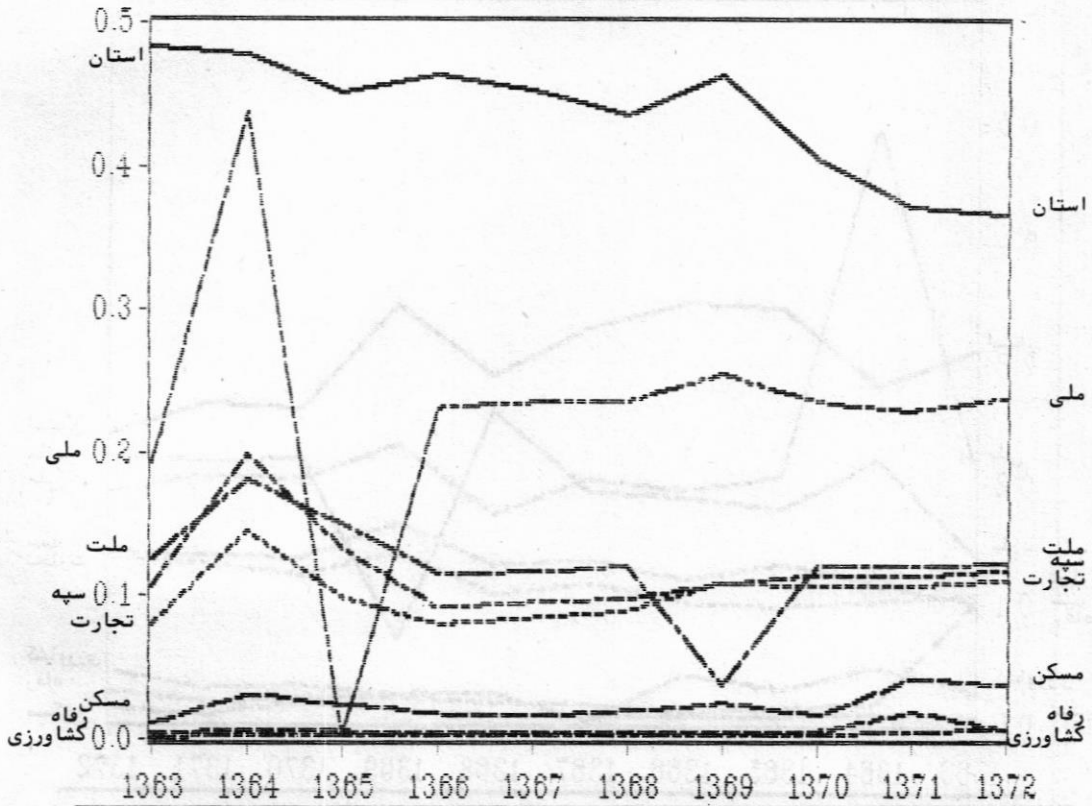
نمودار شماره ۲

سهم بانکهای استان فارس در حسابهای جاری قرض الحسنه

نمودار شماره ۴

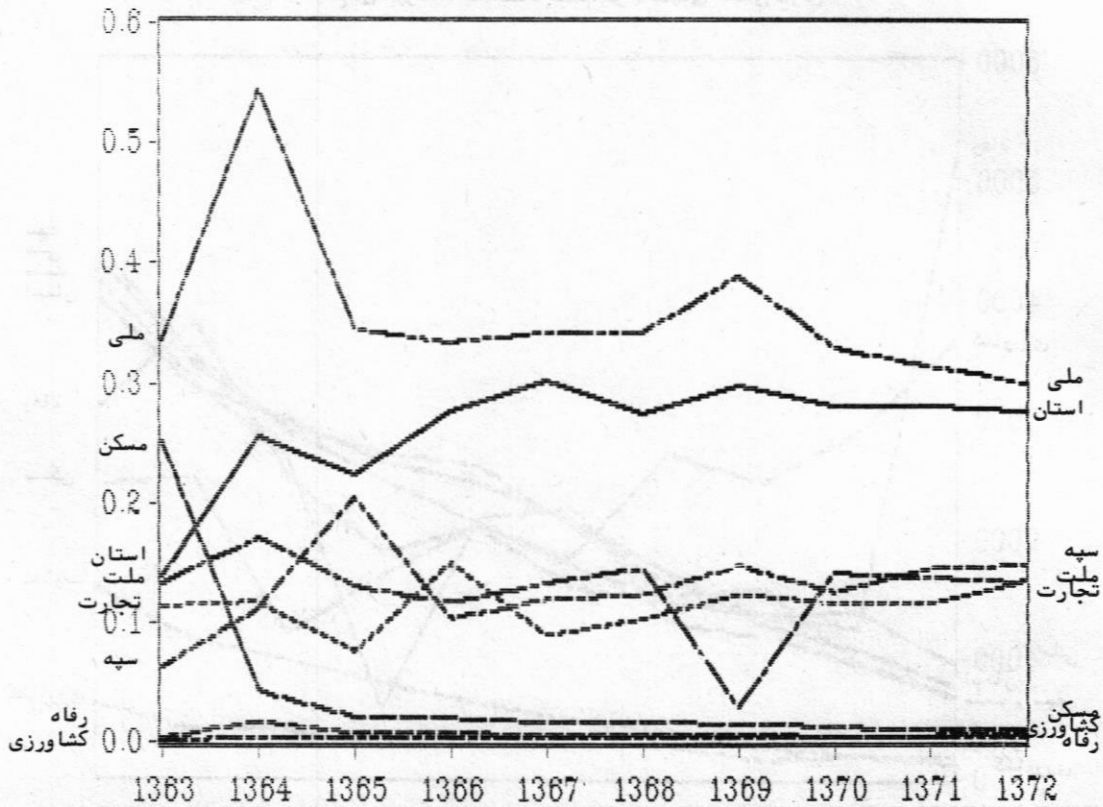
سهم بانکهای استان فارس در حسابهای کوتاه مدت

استان	RSTDOST	رفاه	RSTDREF	کشاورزی	RSTDKES	ملت	RSTDMLT
تجارت	RSTDTEJ	سپه	RSTDSEP	مسکن	RSDMAS	ملی	RSDMEL

نمودار شماره ۵

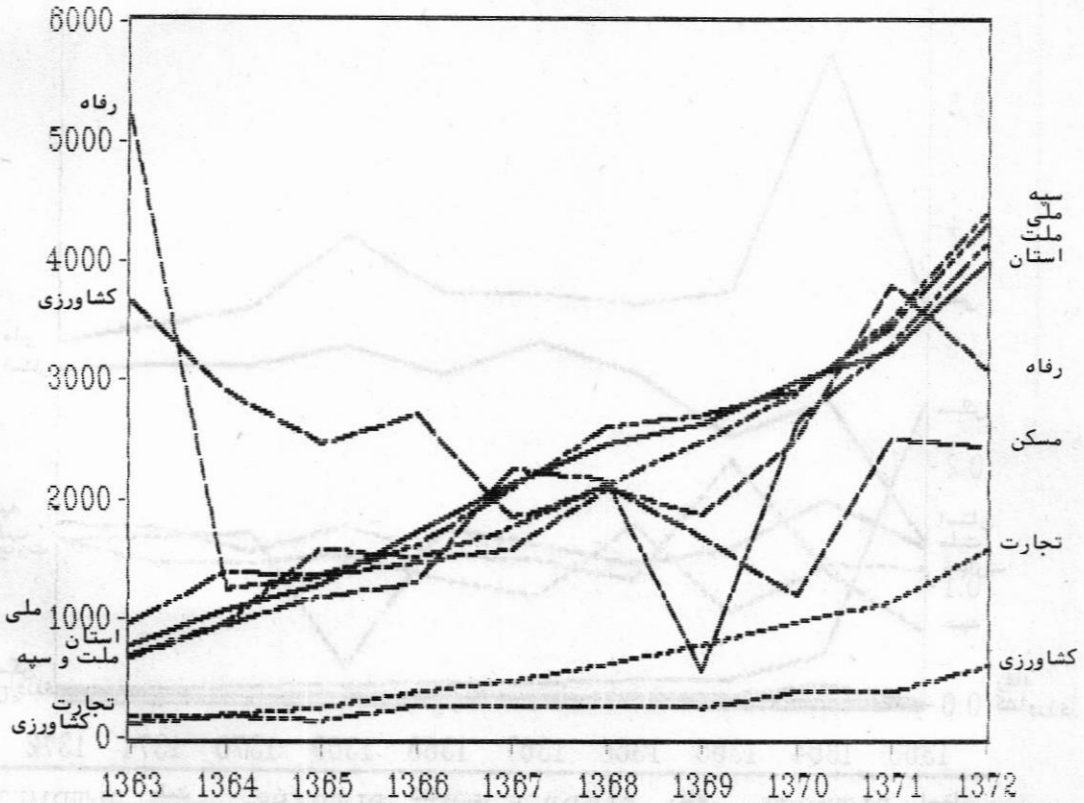
سهم بانکهای استان فارس در حسابهای بلندمدت

استان	RLTDOST	رفاه	RLTDREF	کشاورزی	RLTDKES	ملت	RLTDMLT
تجارت	RLTDTEJ	سه	RLTDSEP	مسکن	RLTDMAS	ملی	RLTDMEL

نمودار شماره ۶

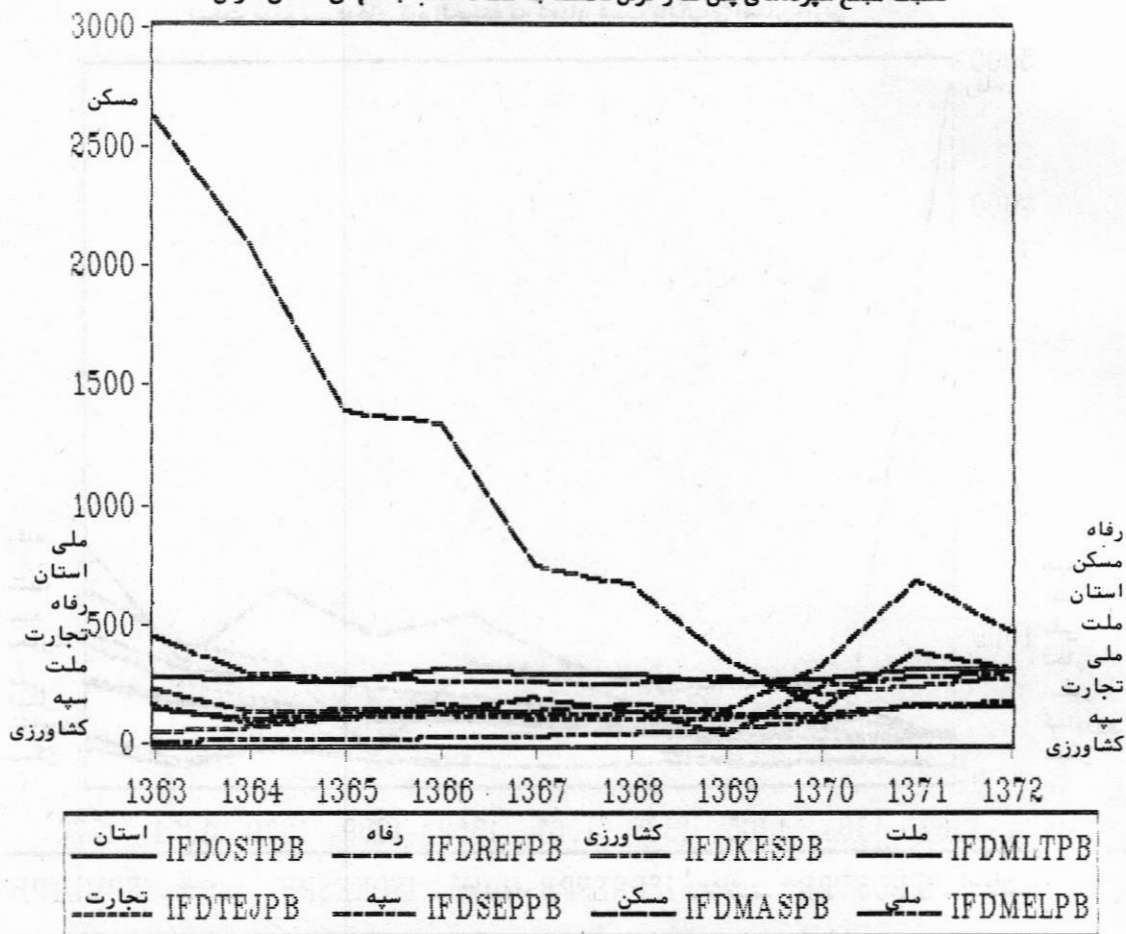
نسبت مبلغ کل سپرده‌ها به تعداد شعب در بانکهای استان فارس

استان	TDPBOST	رفاه	TDPBREF	کشاورزی	TDPBKES	ملت	TDPBMLT
تجارت	TDPBTEJ	سپه	TDPBSEP	مسکن	TDPBMAS	ملی	TDPBMEL

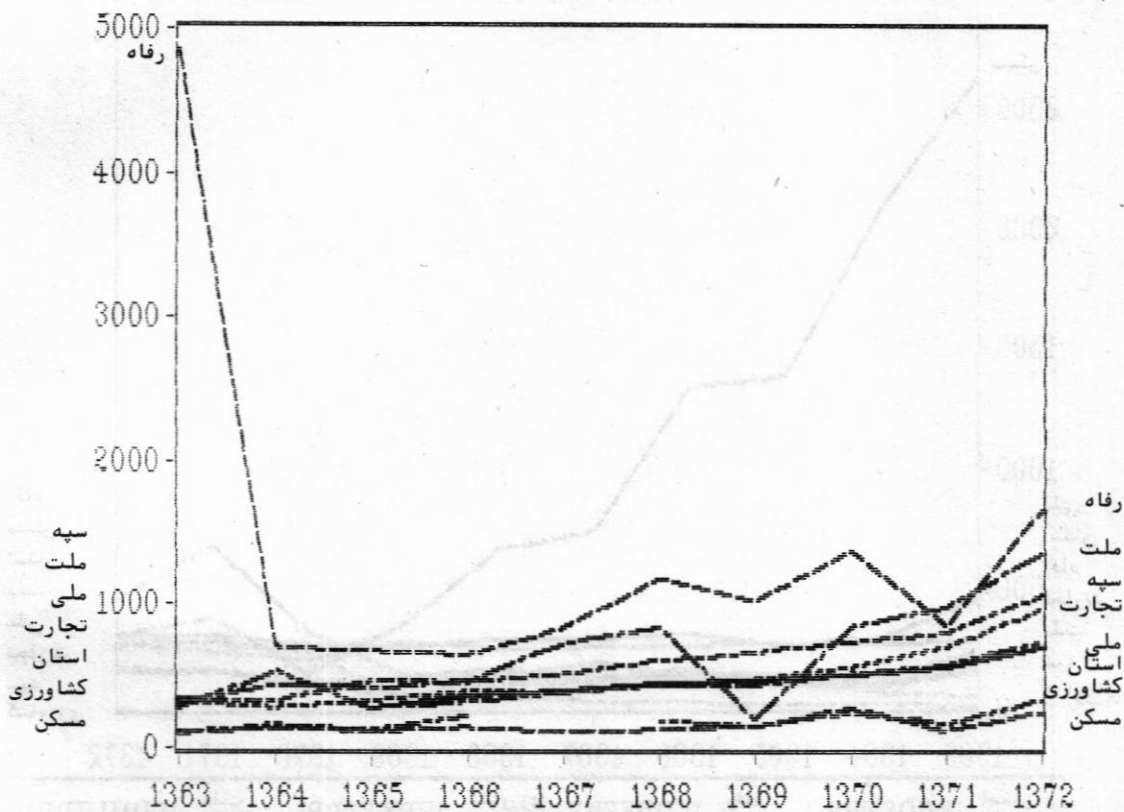
نمودار شماره ۷

نسبت مبلغ سپرده‌های پسانداز قرض‌الحسنه به تعداد شعب بانکهای استان فارس

نمودار شماره ۸

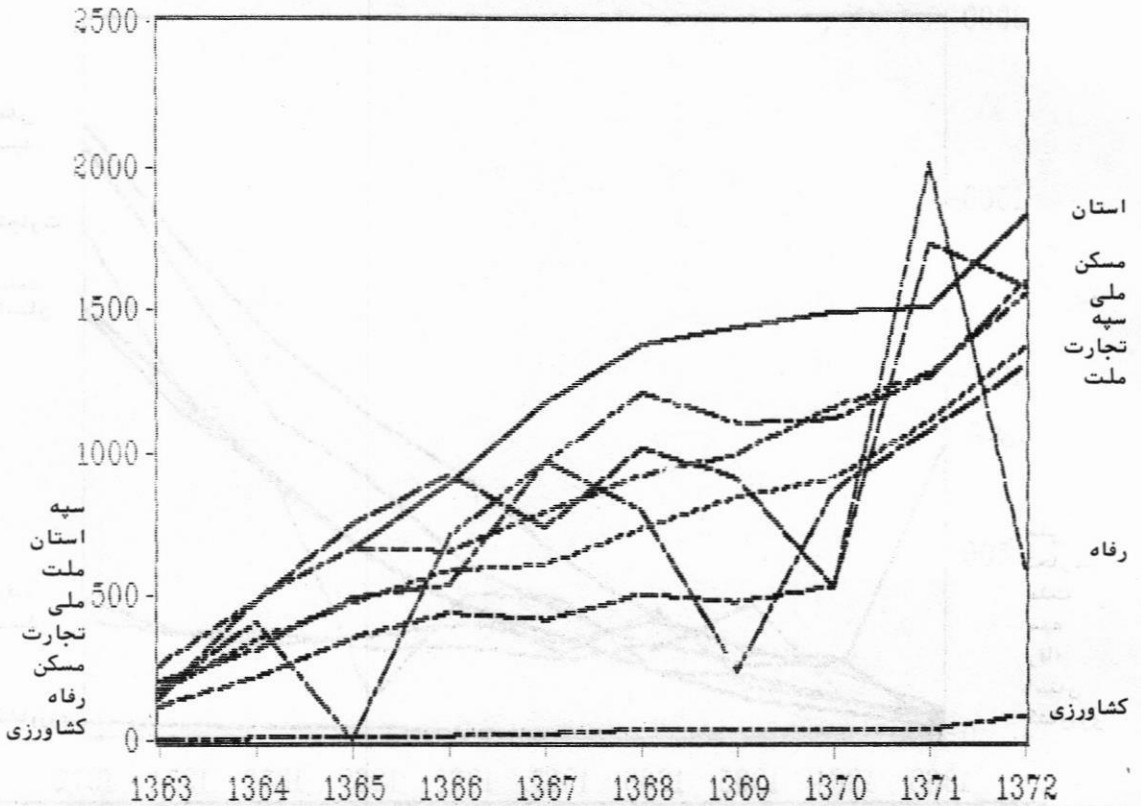
نسبت مبلغ سپرده‌های قرض‌الحسنه به تعداد شعب بانکهای استان فارس

استان	IFPOSTPB	سپه	IFPSEPPB	کشاورزی	IFPKESP	ملت	IFPMLTPB
تجارت	IFPTEJPB	سپه	IFPSEPPB	مسکن	IFPMASPB	ملی	IFPMELPB

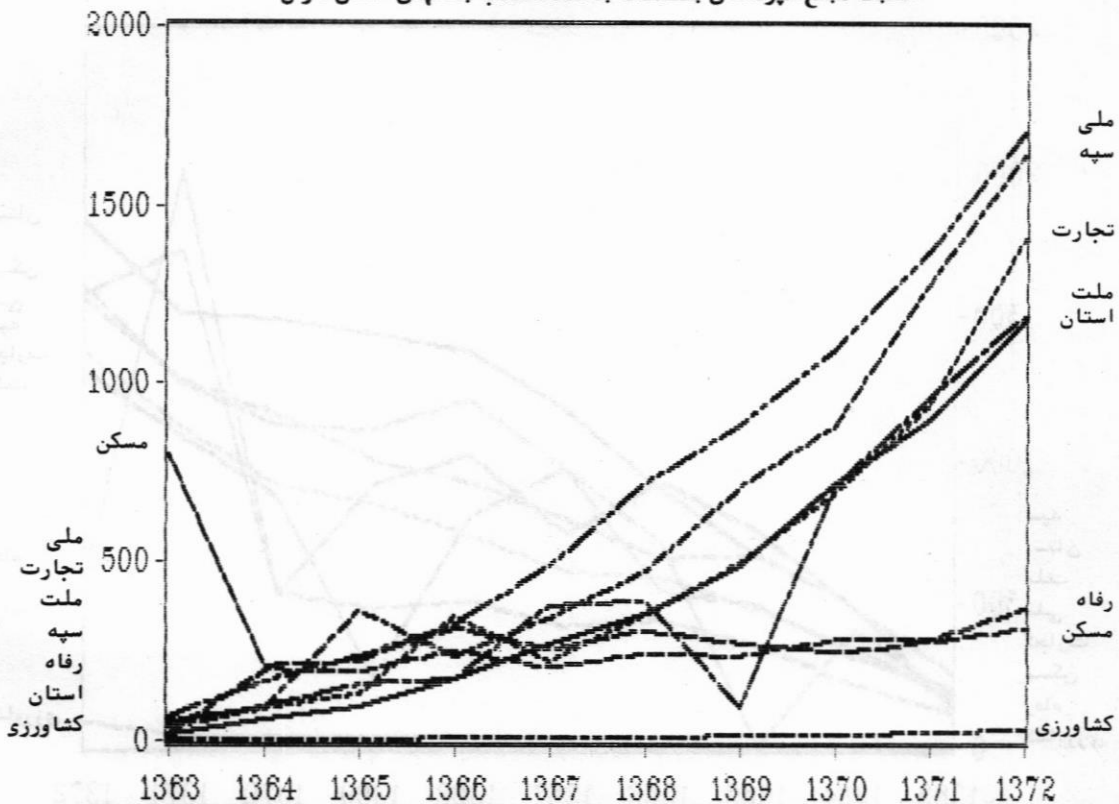
نمودار شماره ۹

نسبت مبلغ سپرده‌های کوتاه مدت به تعداد شعب بانکهای استان فارس

استان	LSDOSTPB	رفاه	LSDREFPB	کشاورزی	LSDKESP	ملت	LSDMLTPB
تجارت	LSDTEJPB	سپه	LSDSEPPB	مسکن	LSDMASPB	ملی	LSDMELPB

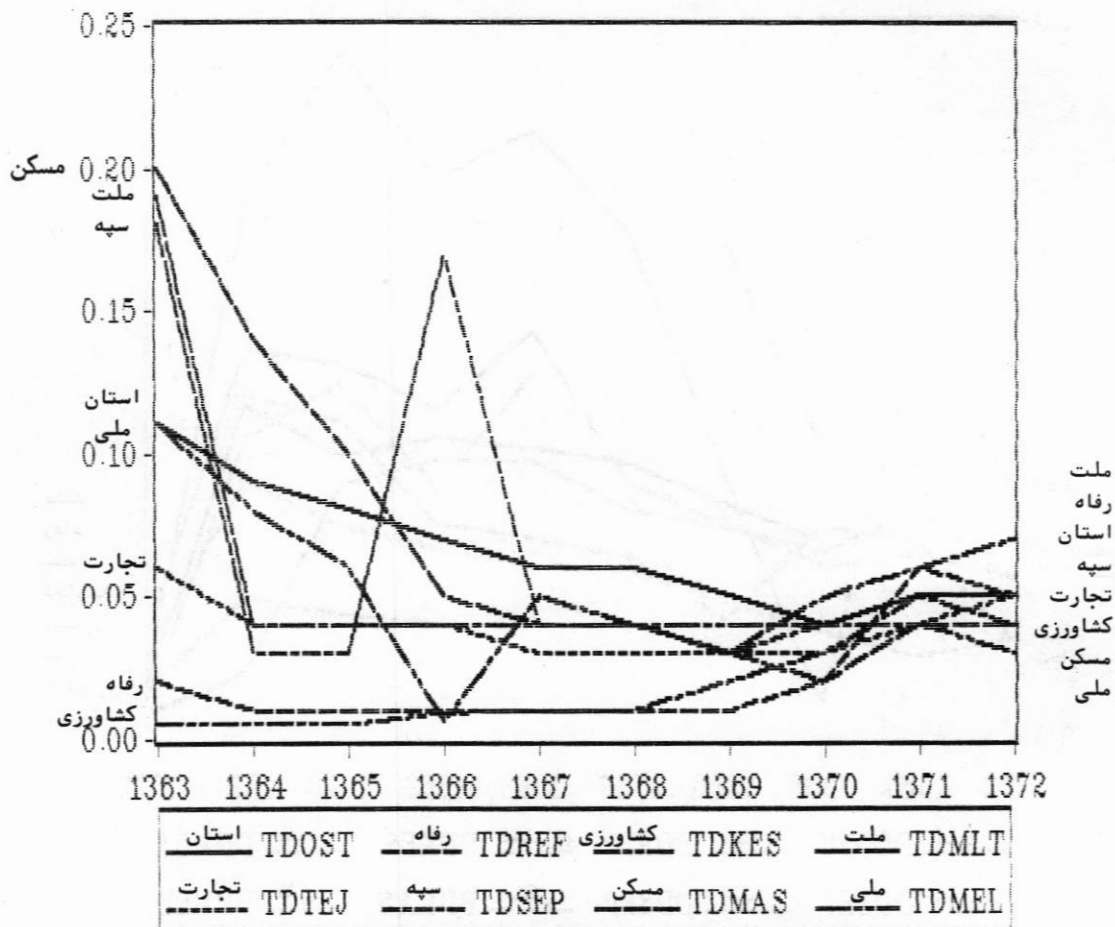
نسبت مبلغ سپرده‌های بلندمدت به تعداد شعب بانکهای استان فارس

استان	LTDOSTPB	رفاه	LTDREFPB	کشاورزی	LTDKESPB	ملت	LTDMLTPB
تجارت	LTDTEJPB	سپه	LTDSEPPB	مسکن	LTDMASPB	ملی	LTDMELPB

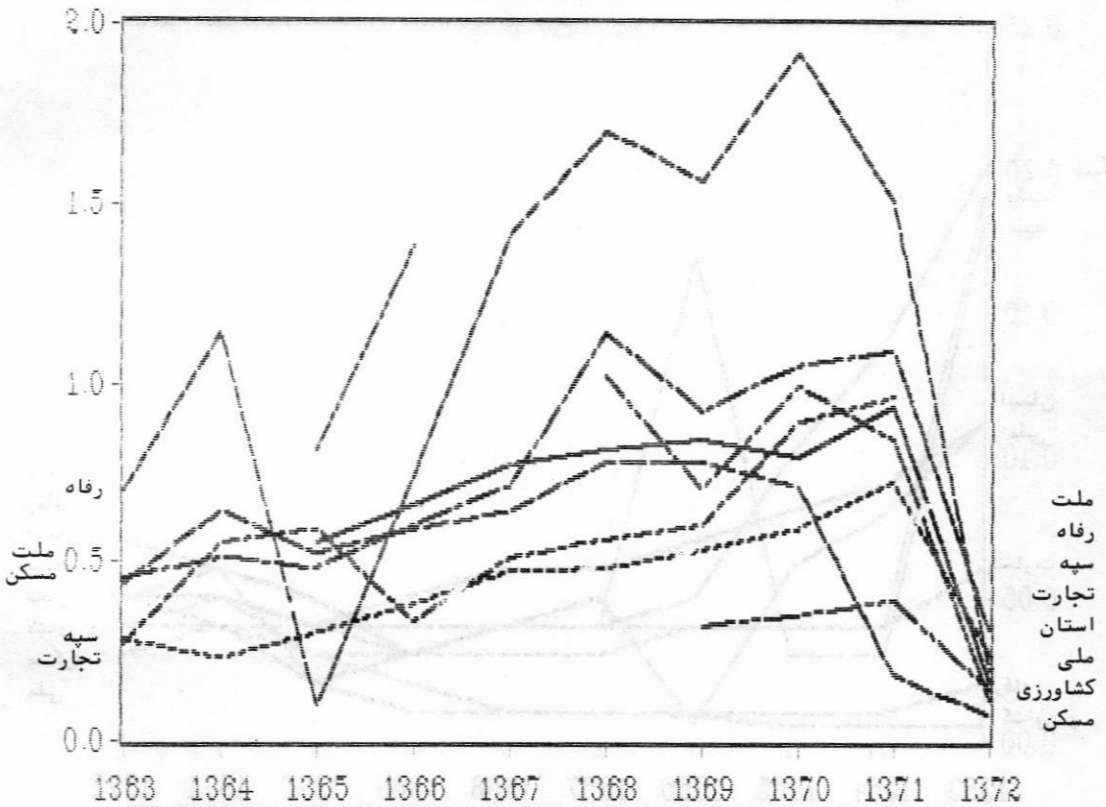
نمودار شماره 11

نسبت مبلغ سپرده‌های قرض‌الحسنه به تعداد حسابها در بانکهای استان فارس

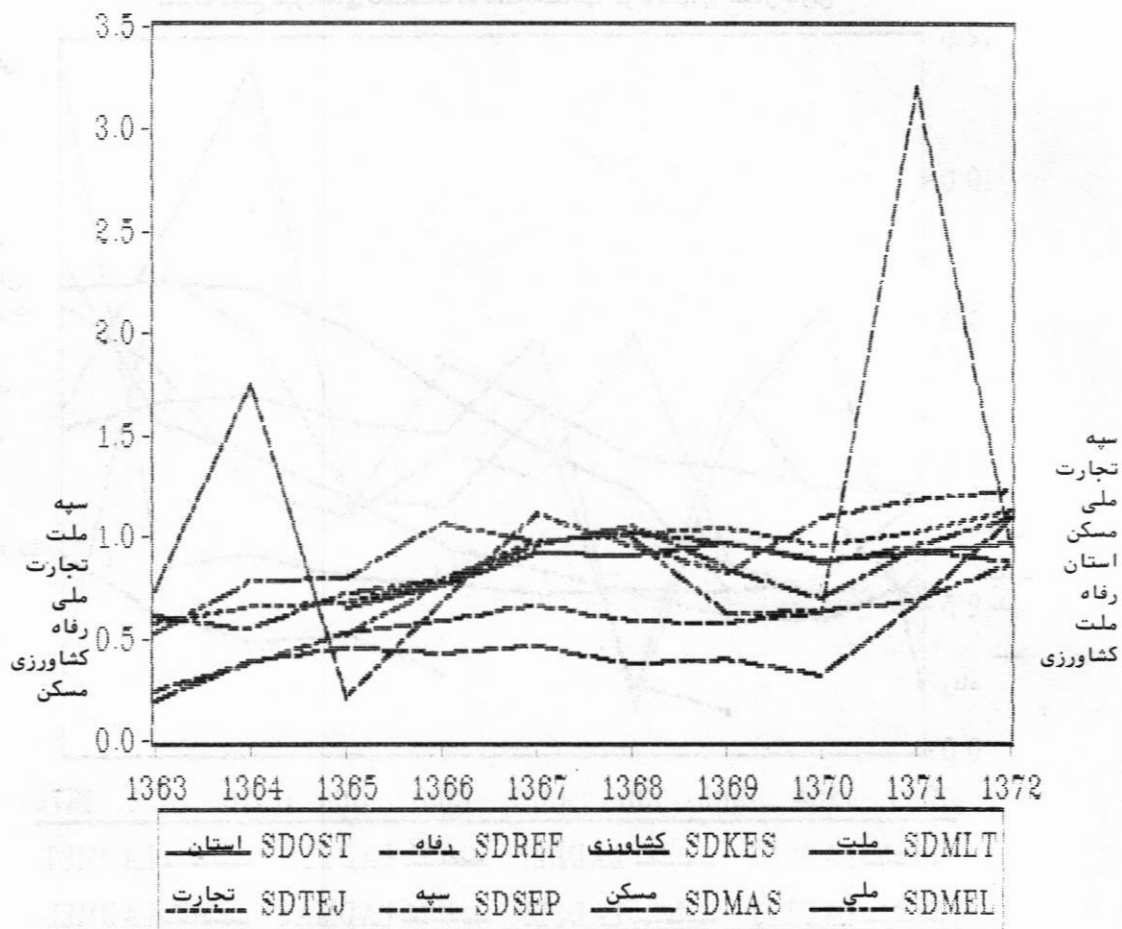
نمودار شماره ۱۲

نسبت مبلغ سپرده‌های جاری قرض الحسنه به تعداد حسابها دربانکهای استان فارس

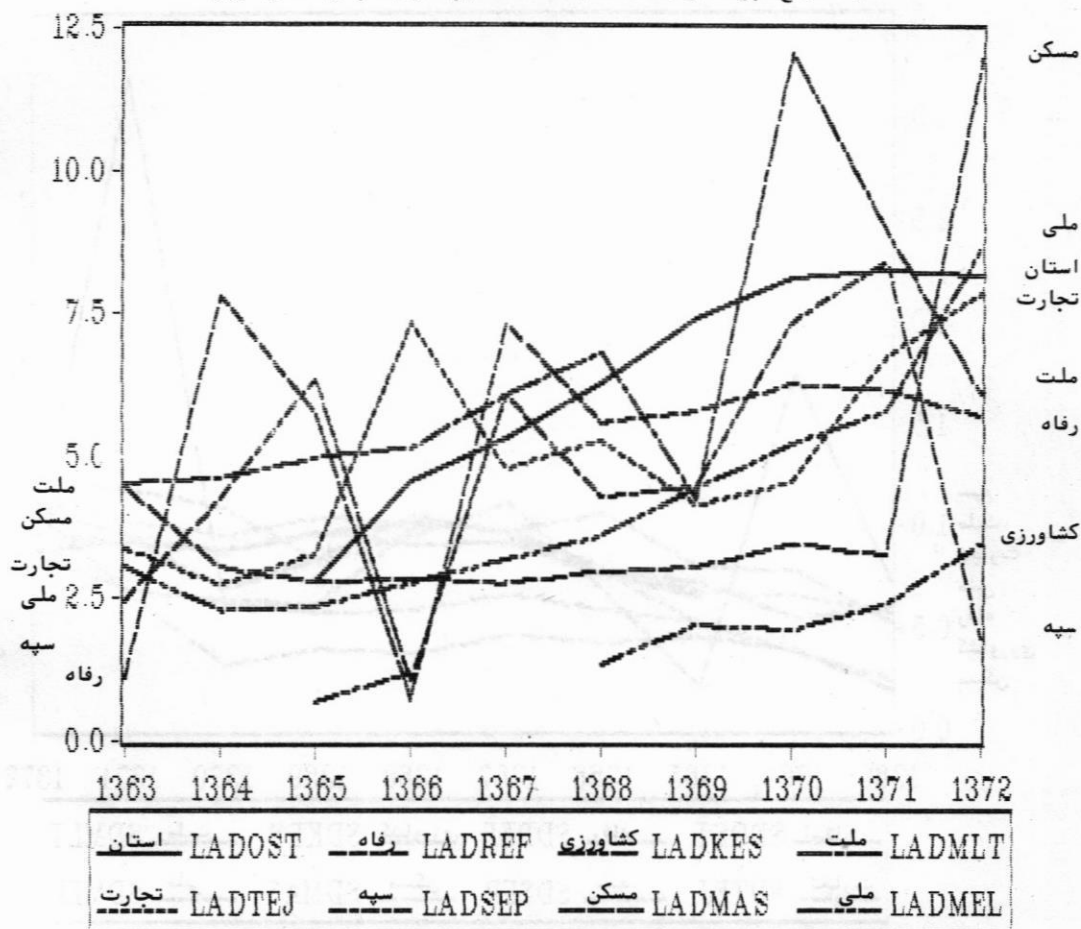

استان	DDOST	رفاه	DDREF	کشاورزی	DDKES	ملت	DDMLT
تجارت	DDTEJ	سپه	DDSEP	مسکن	DDMAS	ملی	DDMEL

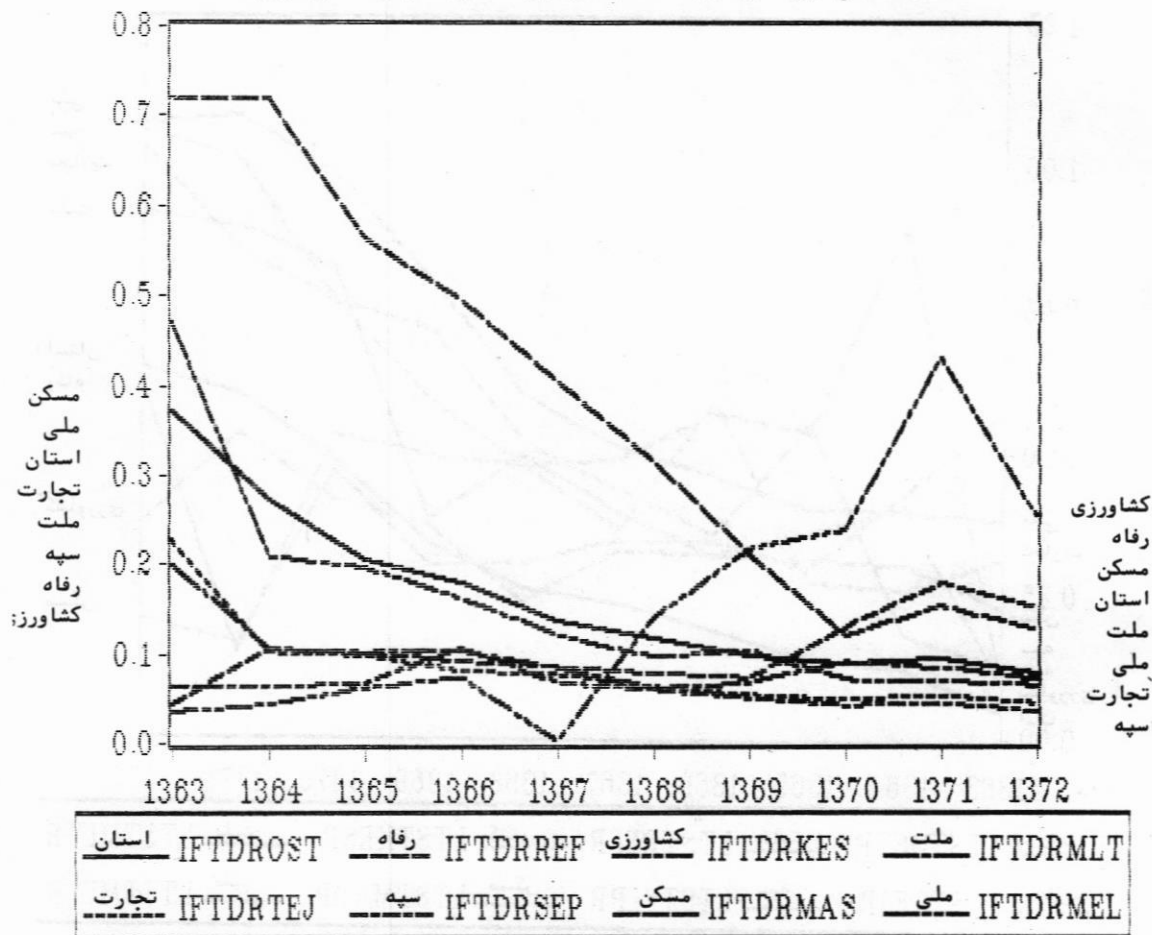
نسبت مبلغ سپرده‌های کوتاه مدت به تعداد حسابها در بانکهای استان فارس

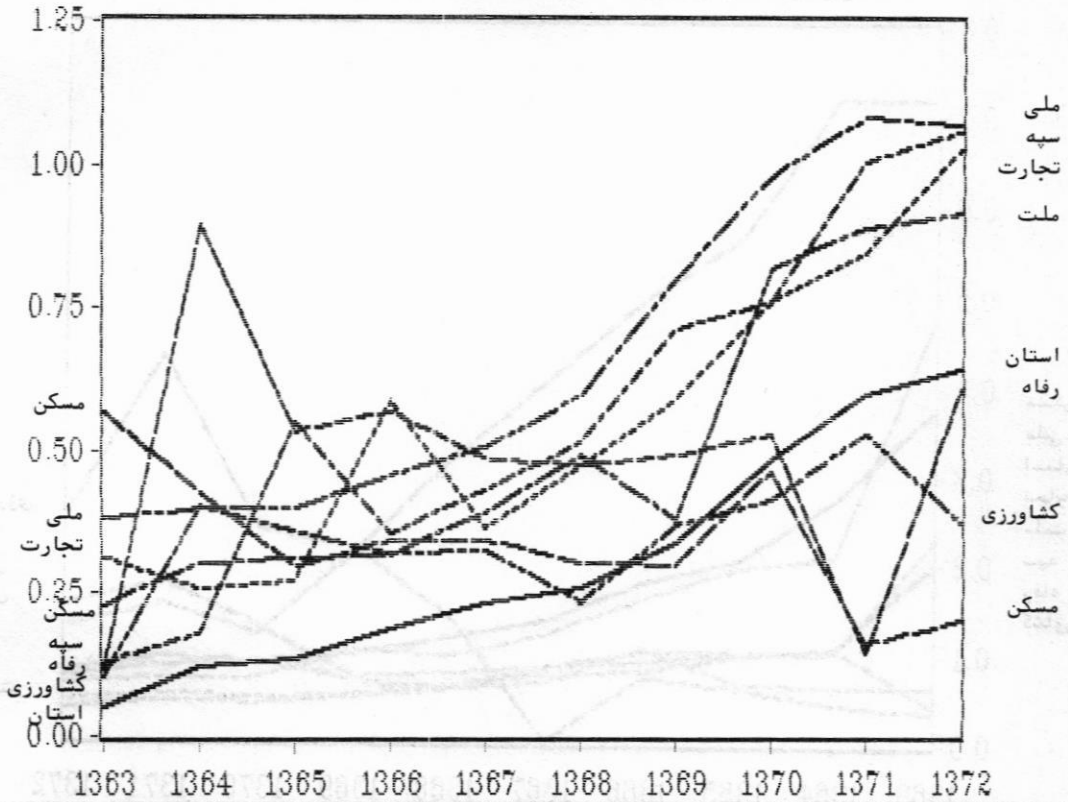
نسبت مبلغ سپرده‌های بلندمدت به تعداد حسابها در بانکهای استان فارس

نسبت مبلغ سپرده‌های قرض‌الحسنه به کل سپرده‌ها در بانکهای استان فارس

نسبت مبلغ سپرده‌های بلندمدت به سپرده‌های کوتاه مدت در بانکهای استان فارس

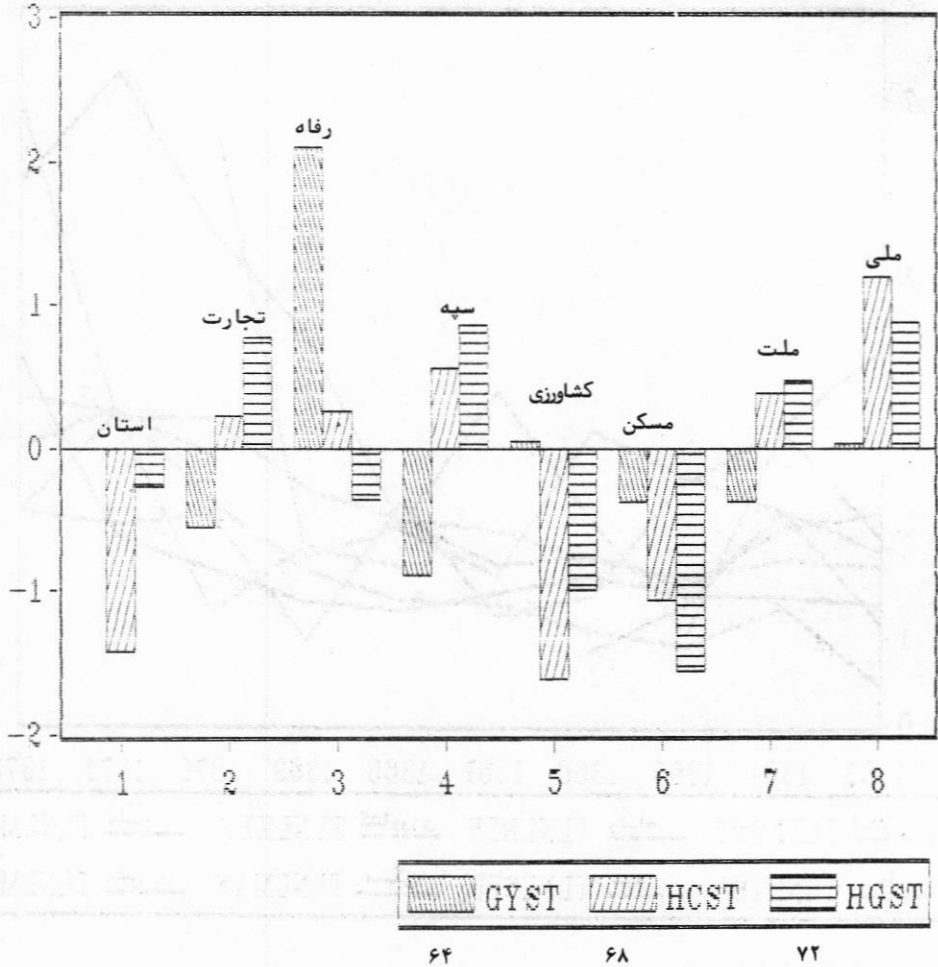

استان	LTSTOSTR	رفاه	LTSTREFR	کشاورزی	LTSTKESR	ملت	LTSTMLTR
تجارت	LTSTTEJR	سپه	LTSTSEPR	مسکن	LTSTMASR	ملی	LTSTMELR

نمودار شماره ۱۷

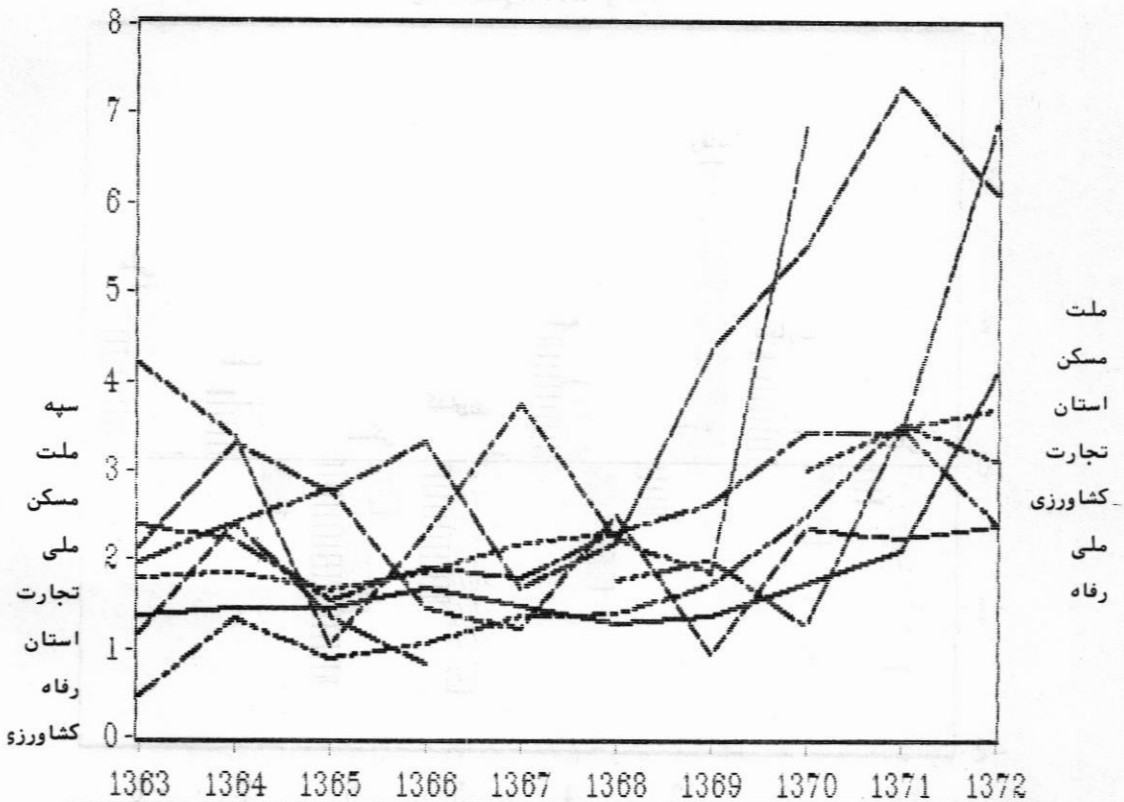
نسبت مبلغ سپرده‌های بلندمدت به سپرده‌های کوتاه مدت در بانکهای استان فارس

در سه مقطع (۶۴، ۶۸، ۷۲)

نمودار شماره ۱۸

نسبت میزان کل وام به تعداد وامهای پرداختی در بانکهای استان فارس

استان	TLNLOST	رفاه	TLNLREF	کشاورزی	TLNLKES	ملی	TLNLMLT
تجارت	TLNLTEJ	سپه	TLNLSEP	مسکن	TLNLMAS	ملی	TLNLMEL

نمودار شماره ۱۹

کل وام‌های پرداختی توسط بانکهای استان فارس
در سه مقطع (۶۴، ۶۸ و ۷۲)

